

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Secundum paradoxum imputatum Tamburino. Prima pars hujus paradoxo,
de Reo non respondente ad mentem ludicis non certo legitimi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

affio solum debita Deo; similiter erit gravis irreverentia contra Religionem, jurare falsum verbis tantum abque intentione, quia externus cultus Deo per iuramentum debitus, materia indebita applicatur. Ceterum hac ratio solum videtur convincere in iuramento externo facto per Idola, vel Creaturam sistendo in ipsa.

Et quae sequuntur, ea enim non est necesse hic refectere, cum non faciant ad nos, ipse autem paulo post sic pergit dicere quae ad nos pertinent.

15. Ceterum retinenda est communis sententia, quia extra casum, quem dixi ex Lessio, nullum inveni Doctorem, etsi plures evolvi qui affirmaret, non esse peccatum mortale jurare falsum, etiam sine animo jurandi. Et ratio esse potest, quia videtur Deo gravis irreverentia fieri ex eo, quod tantum in apparentia, & nomine tenus in resem falsi invocatur. Nominis enim Dei summa reverentia debetur, &c.

Et infra

Secunda pars Conclusionis, nempe probabile esse, non esse mortale, si verum iures sine animo jurandi, tenet Lessio Sanch. Bonac. Ratio est, quia non videtur ex hoc iuramento fieri gravis injuria Deo, neque homini. Non Deo, quia esto simulatur adduci in resem, adducitur in resem Veritatis. Sicuti cum simulate oras eo tempore, quo non teneris precepto orandi, non obinde censeri, Deo facere gravem injuriam; neque etiam ex tali iuramento provenit gravis injuria, quia supponimus, graviter inde illum non ladi. Ex nullo ergo capite mortale peccatum esse potest, est tamen absque dubio peccatum veniale, & grave, quando nulla legitima, & honesta causa fieret, quia est quedam fictio vim iuramenti enervans. Hac Castrop.

17. Notas, haec ultima verba (quando nulla legitima, & honesta causa fieret) quasi dicat, secus si honesta, & legitima fieret causa, quae est doctrina Tamburini. Quare non est haec ab illo inventa, ut, Baroni, dicis. Loquitur enim Tamburinus, quando quis sine animo jurandi jurat illud, quod est verum: nam quando est falsum, quia tunc decipitur proximus, ut saepe diximus ex eodem, est illicitum, & in materia gravi est mortale contra Iustitiam. Praeterea, etiam in materia levi & in quacumque materia si adhibeatur tale fictum iuramentum ad finem peccaminosum, seu ut medium ad firmandum peccatum etiam veniale, est peccatum grave contra Religionem, ut supra vidimus.

18. Hinc fit, ut si Baroni invenisset, Tamburinum loqui de jurante falsum sine animo jurandi, recte dixisset id esse contra consensum omnium Doctorum: nam etiam est contra consensum ipsius Tamburini. Nunc vero cum ex principiis nostri Authoris modo dictis meo num. 9. & 10. non possit haec doctrina intelligi, nisi de casu, quo juratur res vera, nihil poterit contra ipsum afferri. Sed certe excusio Baronium in praesentia, aequidem vere difficile solet esse, principia Authorum in suis quaque locis dispersa inquirere, ut deinde ex ipsorum mente quaestio decidatur.

Porro ne tibi, lector, sit molestum, praedicta etiam cognoscere à Thoma Sanchez.

TH. SANCH. At verius est (ait l. b. 3. in Decal. c. 6. num. 10.) quod sic distinguit Valentia. Si jurans (sine animo jurandi) dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere jurandi animum, quia est mendacium, & non perniciosum, ut bene Doctores praecitati, secus si id significare nolit, sed quoddam aliud disparatum, ut mox dicemus, tunc enim Nulla Culpa est. Si autem jurat falsum, velitque illa externa iuramenti verba referre ad materiam falsam, confirmando illa in eo externo iuramento, est mortale, ut probat ratio num. 8. adducta, & con-

Pars II.

cordant omnes DD. num. praeced. relati, & citati num. 8.

Si autem interiori animo nolit illa ad materiam falsam referri, nec potest ob aliquas rei circumstantias rationabiliter ab aliis putari id velle, ut inde scandalizetur; sed tantum iure suo utens, usurpat ea verba, ad significandum aliquid aliud interius conceptum, quod verum sit, vel usurpat ea tantum materialiter, nil per illa confirmare volens, non peccat mortaliter, nec applicat iuramentum indebita materia. Immo ego credo, nec hunc venialiter peccare, quia nullum est mendacium, & cogit Causa Iusta uti ea aquivocatione, & constabit magis ex statim dicendis à num. 15. Atque idem fateatur Sotus num. praeced. allegatus, quando iniuste coactus usurparet ea verba materialiter: tunc enim non peccaret, ut, si ita responderet; Ego iuro? vel dico? Deus est mihi testis; secus (ait Sotus) si diceret. Dico, quia Deus est mihi testis, quia tunc, ait capi verba formaliter. Sed existimo, potius id pendere ex intentione dicentis, quippe posset hunc quoque dicendi modum capere solum materialiter, vel ad aliquid aliud significandum, ut proxime diximus ex Val. Haec Sanch.

20. Notas quantum faveat nobis tuus idem Sotus? Verum haec dicta sufficiant ad ostendendum, hanc non esse sententiam adeo novam, ut singulare inventum, vel Paradoxon appellari mereatur.

CAPVT XXIII.

Secundum Paradoxum imputatum
Tamburino.

Prima Pars hujus Paradoxi.

De Reo non respondente ad mentem Iudicis
non certo legitimi.

1. UT Secundum Paradoxum loco citato efformet, tria dicit Baroni. Primo rediens ad tenuissimam illam probabilitatem à se toties frustra decantatam, ex hac deduci ait, multa incommoda, posita illa alia Tamburini doctrina; quae affirmat posse Reum interrogatum à Iudice, non tamen omnino certus, an legitimus sit, ad eius Iudicis mentem non respondere. Secundo, impugnatur eundem dicentem, posse idem, etiam constante competentia legitima Iudicis interrogantis. Tertio, reprehendit eundem, quasi sibi contradicentem.

2. Incipiamus à Primo dicto, utque id bene intelligatur, ponamus in forma Syllogistica Baronii ratiocinationem l. c. §. 3. fol. 93.

BARON. Quando habeo tenuissimam probabilitatem, non pecco, operando secundum illam.

Sed ex quacumque incertitudine de incompetencia Iudicis habeo probabilitatem tenuissimam, quia semper, vel sepius me ad sunt aliqua fundamenta huiusmodi incertitudinis. Ergo habens quacumque incertitudinem, non pecco secundum illam, & consequenter possum sine peccato, ad mentem Iudicis non respondere.

3. Huic argumento sic facile respondetur ex germana doctrina Tamburini, sicuti responsum est supra in simili cap. 20. a num. meo. 3.

Quando habeo tenuissimam opinionem, non pecco, operando secundum illam. Distinguo Majorem. Si

D d d 2

hac

hac tenuissima opinio non obscuratur à parte opposita, sicuti obscuratur parva lux à magna, concedo Majorem, si obscuratur, nego Majorem.

Sed ex quacunque incertitudine de incompetencia iudicis, habeo probabilitatem tenuissimam, me non obligari ad mentem iudicis respondere: distinguo item Minorem. Si hac probabilitas obscuratur à contraria parte, ut certe in casu nostro obscuratur, quia levia fundamenta, qua solum incertitudinem parant, satis absorbentur à possessione, in qua est Index, & à similibus circumstantiis, nego Minorem. Si non obscuratur, quod posset evenire in alio casu diverso ab eo, qui proponitur, concedo Minorem.

Ergo habens quaecumque incertitudinem non peccabo, &c. nego Consequentiam.

4. Perperam igitur Baronius absolute imponit hinc Tamburino, quasi dicenti, satis esse ad non respondendum menti iudicis, quod habeatur tenuissima probabilitas, multo minus, quod adsit incertitudo. Hæc enim tenuissima probabilitas & hæc incertitudo non est vera probabilitas ex doctrina Tamburini. Unde non recte per artificiosum Epiphonema sic concludit Impugnator ibidem.

5. BARON. Tanti momenti est apud Tamburinum equivocandi libertas, ut illius libertatis servanda causa, eludi, & perverti possit quacumque iudiciaria potestas, quantumlibet probabilis & recepta, si aliquod dubium subsit opposita sententia, qua faveat Reo, vel tenuissimam probabilitatem asserat.

6. Non recte, inquam, concludit: Nam ubinam ex ipsius doctrina colligit, receptam potestatem iudiciariam, & quantumlibet probabilem posse tam facile eludi, cum Tamburinus plurimi semper fecerit circumstantiam passionis? Hanc enim credo à te significari periculum (receptam potestatem) quasi dicas per receptam possessionem iudiciaria potestatis. Ad id, satis esse tenuissimam probabilitatem. Addis, satis esse dubium opposita sententia faventis Reo. Quæ omnia debebant distingui sub illa necessaria penitentione, an deiciantur, seu obscurantur ab opposita parte. Sed non est hic omittendam legere quanti ponderis sit apud Præceptorem meum dicta passio.

7. TAMB. num. 12. Dixi autem (ait lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 3. num. 12.) (n. si quid aliunde obstat) ut signate notarem, hanc limitationem, seu exceptionem semper præ oculis habendam esse, antequam decernatur; num aliquid sit solum remote probabile, à quo non possumus licite dirigi ad actiones peragendas, an etiam proxime, seu practice, à quo possumus. Nam si adest aliqua lex, vel consuetudo disponens de contrario, vel pactum vel circumstantia urget aliqua, una tantum pars excipi tuto valeret. Exemplo res explicabitur: Si Paulus illam inventam criminam supra dictam pacifice possideret, non posset quis eam ab ipso tollere, & dare Petro, aequalibus testibus vallato, quia tunc obstarat aliquid: obstarat enim illa lex definientis, quod in pari causa melior est conditio possidentis) & sic, quamvis verum sit, stante equali probabilitate facti pro duobus, posse alterum rem attribui, at si alter invenitur habere rei possessionem, non erit amplius probabile id est, non erit practice, seu proxime probabile, posse dari alterutri, sed possidens debet omnino illam possidere, ac retinere. Ita Suar. Thom. Sanch. d. 4. num. 58. & d. 33. num. 29.

Ue notationem huius numeri adeo necessariam altius menti figamus, asseramus alia exempla, quæ illam, quæ magis explicent, quæ confirmet, & quæ sequuntur. Hæc tenus ille.

8. Ex huiusmodi principio, quod in dubio debeat prævalere is, qui est in possessione, resolvit Tamburinus,

ritus, quid sit decernendum in puncto de Reo, in dubio loquuntur, non in probabilitate. De hac enim jam data sunt in superioribus huius Regule. Quod lib. 1. in Decalog. c. 3. §. 3. verb. Reo, & Teste.

9. TAMB. Dubitant hi, an legimus interrogari dicere, obligabuntur ad eam mentem respondere? Item, mus hic, obligari hos legitime iudici parere. Nam cum infra lib. 2. cap. 4. §. 3. de tota hac re interrogari dicatur.

Respondet, non obligari, etiam si Index præcipiat iudici excommunicationis. Ita Regule in Decalog. lib. 2. cap. 11. num. 18. Delugo de iust. tom. 2. d. 4. sect. 1. num. 3. Sanch. in Decalog. lib. 6. cap. 1. num. 1. & in Conf. l. b. 6. cap. 1. dub. 31. P. aliquid dicitur, ratio est, quia Reus, & Testis sunt in possessione sua libertatis valendi: equivocare ex causa, ergo ab hac non possunt turbari propter dubium legitime interrogandi. Causam hic semper intervenit, quia semper in possunt, nullus dire suum ius, quo possunt non aperire veritatem, certa, & manifesta obligatione non debent.

10. Scio quosdam nostram responsionem admittere, & meatur à Reo, vel Teste magnum malum non vero exponere, quale esset modicam pecuniam amittere. Et. Sed hoc non possum, quia prædicta passio libertatis Reo, & Teste praevalere five grave five damnum timetur. Legimus nam, p. 3. ita d. 5. resol. 106. quæque diffinitione noster nostram sententiam amplectitur. Unde colligitur, quod superior inquiri generaliter super aliquo notorio delicto, cuius auctor nescitur, posse te vocatam ad testificandum equivocare, si dubites, num infamia, vel infamia potest delinquentem, licet vere delinquentem sit. Nunciorum docet Sanch. & Delugo, ut quidam putant. Audito Delugo, loc. cit. num. 6. Regulam hanc, inquit, non præstat admonet Sanchez, num. 3. & 4. in rebus iudicialibus, quæ sequitur periculum; & in quibus, si certo constet, idem esse virum probum, & peritum, tam Reus, quam Testis, debent in dubio respondere, & manifestare veritatem. Tamen Delugo ex Sanch. Vides: tunc solum obstringunt hi Deluges Reum, & Testem, cum Index præcipiat, & peritus, si quia propter has circumstantias præsumendum est, latet: to legitime interrogare, ergo jam non sumus in casu dubio. Quare si verè perseverat: omnibus pensatis, equivoque bium, nunquam hi Doctores videntur nostram Regulam in levi damno limitasse, solum aliquando ex peritia, & perata iudicis, legitimam certo esse interrogationem, nesciant.

Illud nihilominus advertendum est, quando periturus bonum commune, vel innocentis grave damnum, non terrogatum à Iudice, debere ad eam mentem in fundum libi respondere, si solum tibi subsit leve periculum, quæ perirent hic tua libertas, & bonum grave innocentis: actio communi semper tum bonum peculare est possidendum, & bonum grave innocentis, & levi damno periturus geres leges Charitatis. Hæc Tamburinus.

11. Ex illis eloquiis (si constet iudicem esse peritum) probum. Quando periclitaretur bonum commune, quando innocentis grave damnum. Quia periret hic tua libertas, & bonum grave innocentis) colliges, quam cautè, & solide discutat Tamburinus.

***